

La Mulette de Portici was geen grote opera

Over de verhouding van kunst en politiek

Heeft de verkiezingsuitslag van 24 november de Vlaamse theatermakers wakker geschud? Waren zij werkelijk ingedommeld na lange jaren van expliciet politiek engagement? Wat is hun plaats in de polis anno 1992? Een beschouwing van Ludo Abicht.

Indien Aristoteles gelijk heeft met zijn bewering dat de mens een politiek beest is, dan is kunst, als menselijk communicatiemiddel, vanzelfsprekend ook politiek. Maar wat betekent dat? Dat een schrijver wil gelezen worden en een toneelacteur zijn werk op de scène wil zien. Dat regisseurs, intendanten en acteurs liever een volle zaal hebben dan een lege. Kortom, dat kunst te maken heeft met de polis, van welke aard ook.

De vraag is echter, hoe die verhouding er uitziet. Kan men de smeedijzeren versieringen ('Jedem das seine') op de poorten van Buchenwald nog 'kunstambacht' noemen? Onder welke rubriek plaatsen we Pablo Neruda's 'Ode aan Stalin' (Neruda was niet de enige)? Of een optreden van het grote koor van de NS Frauenschaft Gau Oberbayern met stukken van Richard Strauss? Zijn de negen symfonieën van de rebelse Beethoven minder 'kunst' wanneer ze worden gedirigeerd door de notoire Volksgenosse Herbert von Karajan, en is het verstandig van de Israëli's om geen noot van Wagner ten gehore te willen brengen? Is het goed dat men in der Hallsteinzeit in de Bondsrepubliek weigerde ook maar iets van de Ulbricht-knecht Brecht te spelen? Zovele vragen die stuk voor stuk tot gemene en gepassioneerde discussies en schandalen aanleiding hebben gegeven, maar helpt dat ons iets verder?

Moe van het wereldverbeteren

Ik denk van wel: we hebben gemerkt dat

kunst en kunstenaars voor propagandadoel-einden kunnen worden ingezet, of het nu gaat om de godsdienst of de glorie van een vorst, en we moeten toegeven dat sommige van de grootste kunstwerken onder deze categorie vallen. We hebben heel goed begrepen, waarom men ruim een eeuw geleden kunst tot een religie verabsoluteerd heeft (l'art pour l'art) en we hebben ook gemerkt dat deze nobele bedoeling niet altijd een garantie was voor artistieke kwaliteit. We zijn, in versneld tempo, door fasen gerend die namen droegen als dada, agitprop, surrealisme, socialistisch realisme en vormingstheater en die elk afzonderlijk be-weerden, iets aan de verbetering van de wereld te kunnen bijdragen, in tegenstelling tot de rivaliserende stromingen, die keer op keer in de mythische afvallemer van de geschiedenis werden gegooid. Tot we buiten adem geraakt zijn, moe van het wereldverbeteren, ontgoocheld over een mensheid die zich duidelijk niet meer voor ons alavondlijke enthousiasme interesseerde en van binnen een tikkeltje blij dat we ons opnieuw konden en mochten wijden aan datgene wat we het liefst doen: in alle vrijheid (en gesubsidieerd/gesponsord) creatief en experimenteel bezig zijn, zonder de lasten van de maatschappij op ons te moeten nemen.

Daar we te weinig zelfkritisch zijn, blijven we onszelf en onze intieme kring wijsmaken dat we nostalgisch terugverlangen naar de contestatair opgewonden tijden, maar is dat ook zo? Trouwens, als bij mirakel past ons werk ook in het paradigma van de briljante eighties, waar kwaliteit en no nonsense geëist wordt en waar, opnieuw, een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen high en popular culture, zoals het hoort in een, opnieuw, duaal wordende maatschappij. We zijn te professioneel om ons te laten inpakken door de goocheltruuks van het postmodernisme dat beweert dat er geen echte kloof tussen high en pop meer zou bestaan (kijk maar naar het gebruik van alle mogelijke bouwmaterialen, zeggen ze), maar we weten beter: kunst is kunst, en het theater is geen 'moralische Anstalt', zoals Schiller, Brecht en ook wij nog geloofd hebben.

Ongedierte

Zo zeilden we, als figuranten in een reclamespot, rimpelloos de nieuwe decade binnen. De eerste maanden leken ons gevoel van welbehagen nog te versterken, want overall vielen de oude ideologieën als Potemkingevels om, en wat erachter te voorschijn kwam bevestigde onze afkeer van sociaal en politiek activisme. Jongens, wat hadden we ons in solidariteits- en vredescomités toch grof laten belazeren; al die paradijsbewoners wilden eigenlijk niets liever dan met ons mee te mogen genieten van het systeem dat we zo vaak ondankbaar (op papier en op de scène) verworpen en verdomd hadden. Het einde van de ideologie was een feit, en het einde van de geschiedenis was in zicht. De artistieke contestatie was a. totaal irrelevant gebleken en b. verkeerd geïnformeerd.